

I. AASTAKÄIK

No 2

1924

13096.

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

ILMUB KORD KUUS

TALLINN

Üle maa tuntud
J. OLBREI

muusikaäri
ja töökoda
Asutatud 1890 a.
Tallinnas,
S. Tartu m. 6
Kõnetraat 26-58

*

Igasugused
muusikariistad
ja nende
tarbed

Harmoniumid

oma töökojast
tuntud häduses

Müük 5 aasta vastutusega

Orelitehas
A. A.
Terkmann

Tallinnas
Uus Tatari uul. nr. 12

*

E H I T A B
kiriku, kooli ja kodu ORELISI
igasuguse soovitud dispositiooni
järele, niisama HARMOONIUMISI
igas suuruses

Tiivklaverid,
pianiinod ja
harmoniumid

kõige kõrgema tehnilise
ja kunstilise väärtusega

Esimese
:: klassi ::
kodu- ja
väljamaa
vabrikutest

soovitab parajate hindadega

Karl Jürgenson,
Tallinn, Kuninga uul. 5

„Muusikalehe“

üksikuid numbreid müüvad järgmised raamatukauplused:

Tallinnas: Pihlakas, „Rahvaülikool“, Ploompuu,
„Päevaleht“, „Esto-Muusika“.
Tartus: „Postimees“, Kaarna, Ajalehe müügi artell.
Narvas: J. Koikson.
Pärnus: A. Küng, Karu, Õpetajate O.-ü. „Liit“.
Viljandis: H. Leoke, „Valgus“, Rennit.
Rakveres: J. Priimann, N. Erna.
Haapsalus: Tamverk, J. Kopel.
Paides: Seidelberg, Leesment.
Baltiskis: Kukk.
Valgas: „Kultura“, Lepik-Saar.
Võrus: S. Songi, J. Paju, „Täht“.
Petseris: Piirisild.
Kuresaares: T. Liiv, Saaremaa kirjastus-ühisus.
Tapal: J. Luuk.
Narva-Jõesuus: J. Retsnik.
Antslas: K. Kivi.
Amblas: J. Õun.
Aegviidus: Tomasov.
Otepääs: Luksepp.
Mustvees: Martinson.
Jõhvis: Generalof, M. Nigol.
Kosel: Tollmann.
Kellas: G. Kulp.
Türi-Allikul: Rümvaldt.
Võhmas: Pokhof.
Suure-Jaanis: J. Mutli.
Tõrvas: A. Ilisson.
Tarvastus: J. Lapp.
Irboska jaamas: einelauapidaja.
Lehtses: O. Hinzenberg.

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Vastutav ja tegev toimetaja: Juhan Aavik, Tartu, Viljandi uul. 11, k. 2. — Väljaandja: Eesti Lauljate Liit.
Toimetuse ja talituse adress: Tallinn, Müürivahe uul. 16, Eesti Lauljate Liit — Ajakiri Muusikaleht.

Tellimishind: ühes saatetkuludega aastas: 400 m., poolaastas 200 m. Uksik number 30 m., noodilisaga 50 m.

Sisu: Miina Hermann (järg) — Juhan Aavik. Kus ja kuidas laulu õppida — L. Neumann. Alfred Kalnin (pildiga). Läti helilooja reisi muljed Eestist. Fr. Kuhlbars (pildiga) — Anton Kasemets. Oskari Merikanto (pildiga) — Anton Kasemets. Kontsertide ülevaade — P. Ramul ja J. Aavik. Kroonika. Toimetuse poolt.

Miina Hermann.

(Järg.)

Õppimine konservatooriumis edenes hästi, sest kodune orelimäng ja heliloomise katsed olid noorele naismuusikerile kindla aluse pannud.

Paratamata on aga olnud asjaolu, et kõik meie Eesti muusikerid, kes sääl on õppinud — nii enne, kui pärast teda, õppimise juures kõiksuguste muusikaliste töödega ka omale ülespidamist pidid teenima, sest meie oleme ju tulnud kõik ühesugustest vaesetest oludest, see on meie edasijõudmise tempot suuresti pikendanud ja palju takistanud kättesaamast neid tagajärgi, mis soodsates tingimustes palju enim kättesaadavamad oleks võinud olla. Võib olla, oli sellel ainult üks paremus — nimelt see, et sarnase töötamisviisi juures palju kogemusi saadi praktilises muusikatöös, nii et meie, konservatooriumist välja tulles, võisime kohe kinni haarata iseseisvalt ja vilunult sellest muusikalisest tööst, mida eriala ja saatus kellegile määranud. Sarnastes tingimustes möödus ka Miina Hermann konservatooriumis olemise aeg, mis kestis seitse aastat ja oli küllalt pikk selleks, et temale anda põhjalikku muusikaharidust omal alal, kuid, ülemal öeldud asjaolusid arvesse võttes, ka küllalt lühike, et täielikult läbi võtta nõuetavat kursust orelimängus, heliloomises ja sääljuures ennast peaaegu iseseisvalt elatada.

Aastal 1890, kevadel lõpetab ta konservatooriumi, jääb aga esialgu veel pooleks- teiseks aastaks Peterburisse elama, viibib

päale selle ühe talve Saksamaal, pääasjalikult Leipzigin, mis päale konservatooriumi töö nagu puhkuseks, kuid ühtlasi ka muusikalise silmaringi laiendamiseks pidi olema ja asub siis Tartu elama. Siin töötab ta umbes 10 aastat ja asub siit a. 1903 Kroonlinna. Säält tuleb ta 12-aastase olemise järele jällegi Tartu tagasi, kui ilmasõja lahtipuhkemisel elu Kroonlinnas, kui merekindluses, kitsaks kipub jääma. Kõik see aeg, s. o. üle kolmekümne aasta, on ta muusika alal töötanud ja Eesti muusikapõldu harinud — teeb seda ka veel praegu.

Vaadelgem nüüd lähemalt seda muusikalist tööd, mida ta nii suure armastuse ja andumusega Eesti rahva keskel on teinud — praegugi veel teeb ja mille pikk kestus iuba ette oletada laseb, et sellel tööl Eesti muusikalise arengu suhtes suured tagajärjed pidid olema. Siin tuleb meil tegemist teha järgmiste asjadega:

Miina Hermann kui Eesti helilooja, Miina Hermann, kui orelikunstnik, Miina Hermann, kui koorijuhataja ja koorilaulu arendaja ja lõpuks — Miina Hermann, kui muusikaõpetaja.

Nagu juba eespool tähendasin, algasid heliloomise katsed juba ammu enne konservatooriumi astumist.

Ta esimene laul on „Isamaa, õitse sa“, mille ta õpetaja Eiseni — praeguse professori — sõnade päale viimase tellimisel „Isamaa kalendri“ jaoks tegi. Eisen oli siis veel noor üliõpilane ja toimetas „Isamaa

kalendri“ teksti osa. Kõik tunnevad seda laulu. Autor on selle loonud, kui ta umbes 15—16-aastane oli; laul aga annab selget tunnustust viisileidmise andest, kui ka kokkukõla algmõistete tundmisest. Meie leiame pääle selle ka sõnadele vastava meeleolu, mis küll naiivilt, kuid südamliselt ja otsekoheselt välja hoovab sellest noorusliku isamaa armastuse romantikast, mis pärastpoole ta teistele lauludele palju tugevamat inspiratsiooni, kui ka väljendust on annud ja mis punase niidina kõigest ta elutööst läbi käib.

„Laulu ja Mängu Lehe“ vanu aastakäike lehitsedes, leiame säält tosinat ümber Miina Hermanni laule. Need leiduvad kõik esimeses kuues aastakäigus, järjekult on nad 1885. ja 1890. aastate vahel loodud, see tähendab — konservatooriumis õppimise ajal. „Laulu ja Mängu Leht“ hakkas ilmuma a. 1885.

Need laulud on järgmised:

Esimeses aastakäigus, a. 1885, „Kus on kulla kodu“ — sopraani soolole, segakoori saatel; teises aastakäigus „Õhtu rahu“, sõnade pääle „Kui päeva kära aega ei an'd sul palvele“. See on õieti rahvalik viis, ja on sinna soololauluna paigutatud, iseseisva klaveri kaasmänguga. Koidula ilusad sõnad on ka venekeelses tõlkes laulule alla kirjutatud, mis vististi toimetaja Dr. K. A. Hermanni tehtud, kes nähtavasti sellega Vene võimudele välispidiselt imponeerida tahtis, et oma teist aastat ilmuva muusikalehele selle lojaalsusega armu leida võimukandjate ees, kes võisid ka lehe ilmutamisele takistusi teha, kui see kuidagi ei meeldinud.

Kolmandas „L. ja M. Lehe“ aastakäigus leiame juba tervelt seitse laulu: „Enne ja nüüd“, „Kodune kohake“, „Valvates“, „Metsapiigid“ meeskoorile ja „Linnuke“, „Kevade“, „Pühendan kõik kallile“, segakoorile. Siin on juba küpsemat käsitamist tunda nii vormis, kui harmoonilises ehituses. Eriti tahaksin peatuda kahe laulu juures, s. o. „Enne ja nüüd“ ja „Mis sa nupid, neiu-kene“. Need on selged näited Miina Hermanni loomingu kahesuguse meeleolu, nagu kahe pooluse äramärkimiseks. Need on autori kaks muusikalist iseloomu, mis nagu üksteise vastandid on ja mis näitavad autori loomingu hingeelulist ulatust.

Esimene — „Enne ja nüüd“ — tugev, mehine laul, täis eepilist jõudu ja prohvetlikku ennustust, kontaktis „Kalevipojast“

võetud sõnadega: „Kaugelt näen kodu kasvama“ ja „Ärgake, taaralaste taimed“, mis nõuetekohases ettekandes õige tugevalt mõjub, iseäranis kui seda suur meeskoor laulab, millele ta ka originaalis kirjutatud. Pärastpoole on seda laulu ka hakatud segakooridega laulma. Olen ise ühe sarnase mõjurikka ettekande läbi elanud, kui see laul „Kalevipoja“ pidustustel Peterburis, Pavlova saalis ette kant, terve saal vaimustusest hõiskas ja säälvibiija autor publikumi vaimustatud ovatsioonidel mitu korda välja kutsuti. On huvitav ära märkida, et see laul on loodud just enne seda, kui autor tüüfushaigusesse mitmeks kuuks voodisse pidi jääma. Haiguse eelstaadium, kerge palaviku näol, oli juba käes, kui ta selle laulu lõpetas ja võib olla, on viimane asjaolu selle kompositsiooni mõjuvusele, inspiratsiooni sügavusele just kaasa aidanud. Meie võime seda oletada paljude sarnaste faktide varal, kus kunstniku fantaasia, end kokkukuhjates, leiab enesele väljapääsu just sarnast palaviku momentidel ja väljendub kas vaimurikas jamsimises, ehk prohvetlik-ennustavas mõjuvas kunstiteoses. Tuletagem pääle teiste sarnaste juhtumiste kas või Juhan Liivi luuletusi Eesti iseseisvast riigist meelde.

Selle heroilise iseloomuga loomingu ossa kuuluvad veel meeskoorid „Viimase vere tilgani“, „Kalev ja Lindast“ ja „Meeste laul“. Need kolm tuntut meeskoori laulu on meie meeskoori repertuaaris nagu raudvara. See on mingi jõurikas, edasitungiv energia, mis alati nii ettekandjaid kui kuulajaid kaasa kisub. Ja kui vaadata meie meeskoori repertuaari, siis on kaunis raske säält leida sarnast materjaali, mis oma heroilise elemendi poolest võiks võrduda ülemaltähendatud lauludele.

Teine, kaugelt suurem osa Miina Hermann loomingu on ilutseva, õrna iseloomuga, mis väljendab noore neiu põlevat isamaaarmastust, inspireeritud Koidula samasugusest luulest, ehk jälle unistavat tunderomantikast, mille loomiseks nähtavasti kõige rohkem Anna Haava luuletused kaasa aidanud.

Siia kuuluvad: „Mis sa nupid, neiu-kene“, „Mis mulle jutustad, koidiku tuul“, „Metsapiigid“, „Kui sa tuled, too mul' lille“, „Küll oli ilus mu õieke“ ja palju teisi.

Hilisemates „L. ja M. Lehe“ aastakäikudes leiduvad veel järgmised laulud: „Teretus“,

„Salme“, „Kui ma olin väiksekene“, „Kevade kiitus“, „Looja kiitus“ segakoorile, „Koduta“ meeskoorile ja „Lõokesed“, „Särana“, „Ööpiku surm“ kolmehäälisele lastekoorile. Kõik need on kõlavad ja lauldavad laulud, milledest iseäranis välja paistavad „Kevade kiitus“ oma valsitaktilise rõõmust ülekeeva rütmiga ja „Ööpiku surm“ eeleegilise põhitooni südamliku meeleoluga.

Aastal 1892 ilmub Miina Hermannini sulest iseseisev luulevihk, nimega „Segakoori laulud“. Siin sisalduvadki eespool nimetatud „Koidiku tuul“, „Mis sa nopid, neiu-kene“, „Õhtul“, „Tasa, tasa tuulekene“ ja mitmed teised laulud. „Enne ja nüüd“ on siin segakoorile ümbersäätud. Kogu sisaldab 14 laulu ja pakub oma muusikalise väärtuse poolest ühtlast, kui ka värsket ja küpset materjaali toleaegetele laulukooridele. Laulude sõnad on kõik Soome keelde tõlgitud (pääasjalikult Anna Haava luule) päras-tise prof. Krohn'i poolt, kes sel ajal üliõpilasena Tartus viibis ja mõlemate autorite häa tuttav oli. Nii on need laulud ka Soomes õige tuttavad ja mõned neist on koguni Soome koolilaulikutesse paigutatud, nagu omad laulud.

Aastal 1897 jääb Hermannini „Laulu ja Mängu Leht“ seisma, ühes oma muusikalise lisaga, mis oli viimasel ajal peaaegu ainukeseks laulmismaterjaali allikaks. Hermann hakkab Eesti muusikalise keskkoha juhtimisest vanaduse tõttu rohkem kõrvale jääma ja tema koht läheb nagu iseenesest teguvõimsa, energilise Miina Hermannini kätte. Juba järgmisel aastal, 1898, ilmuvad tema oma kirjastusel segakoori laulude kaks vihku nime all „Miina Hermannini laulukoori kontserdid laulud“ I. ja II. anne. Uue laulumaterjaali järele oli päale üldise tarviduse vajadus ka ta oma segakooril, mille ta varsti päale üldise Tartu laulupeo (a. 1894) oli asutanud, ning mille juure meie pärast veel tagasi tuleme. Meie päivil (a. 1922) on nendele kogudele järgnenud veel samanimeline III. anne. Nendest noodiraamatutest on Miina Hermannini loomingu mõttes teine anne kõige tähtsam. Kuna esimeses ainult „Kaugelt koju tules“, viimases enne ilmunud „Isamaa, õitse sa“ ta oma loomingu, sisaldab teine anne pea terveni Miina Hermannini loodud laule, pääasjalikult segakoorile välja-tõtatud rahvaviise.

Siin leiduvad päale enne ilmunud „Küll oli ilus mu õieke“, järgmised rahvaviisid: „Kui ma olin väiksekene“, „Ei saa mitte vaiki

olla“, „Tule mulle, neitsikene“, „Kus on kurva kodu“, „Ehi veli, opi veli“, „Pidu hakkab“, „Tule koju“, „Tuljak“ ja palju teisi. See on meie segakooride raudvara, mis paljude aastate jooksul kontsertidel ja rahvuslikkudel pidudel suuri rahvahulkasid on kaasa tõmmanud ja vaimustanud. Rahvaviisi käsitlemine on siin suure sammu edasi astunud. Kuna Dr. Hermann, kelle rahvalaulude kogu enne seda ilmunud oli, neid pääasjalikult harmoonilise fooniga ehib, saab rahvaviisi Miina Hermannini juures juba palju vabama temaatilise käsituse. Motiivid viiakse mitmes hääles läbi, kõrvalteemadega ilustatud ja ka värskema harmooniaga kõlastatud, mis teostele palju suurema sisulise väärtuse ja huvi annab. Need on õieti sellesama käsitusviisi põhimõtted, mis aja jooksul juba täielisemalt välja on arenenud ja hilisemal ajal laiemat väljendusviisi leidnud ning mis kahtlemata meie rahvuslase kunstmuusika aluspõhjaks saab ja millest välja kasvab see „Eesti stiil“, mida meie praegu otsime ja peaaegu juba leidma hakkame.

Et Miina Hermann kuni viimse ajani oma loomisvõimet kaotanud pole, tõendab ta viimne laulude kogu „Uus kevad“, mis 1922. a. ilmus. Päale ühe laulu, „Teretus“, on siin kõik viimase ajajärgu sünnitus. Siin on mitmed ilusad Juhani Liivi, Enno, Anna Haava ja teiste lüüriilised luuletused leidnud vastava hingelise tõlgitsuse muusikas. Mis aga selle kogule nagu krooniks, see on Gustav Suits'i sõnadele loodud „Nooruse unenägu“, mis oma värskest ülevoolava meeleoluga nii vana kui noore kaasa kisub ja tunnistab, et see nooruse tuli ja sisemine jõud, mis Miina Hermannini ta elutöös on saatnud, sugugi veel kustuda ei ähvarda, vaid teda ta 60. eluaasta lävel edasi saadab ja põhjust annab lootata ta loomingu edasikestmist.

Sellest siis tulebki see luuleline soojus ja mahedus ta lauludes, see vabalt voolav muusikaline mõte ja kergelt leitud lihtne, kuid südamluk väljendusviis, mis annab ta helitöödele otsekohese, meeldiva ilme ja kaasakiskuva mõju.

Suuremas vormis on Miina Hermann loonud „Kalev ja Linda“ — H. Tombach-Kaljuvald'i sellenimelise tekstile ja „Muru-eide tütar“ — Ansomardi samanimelise lugulaulu sõnadele.

Esimest nimetab autor laululooks Eesti minevikust. Teos on ilmaliku oratooriumi.

laadi komponeeritud viies jaos, millest esimesed kaks päälkirja kannavad: „Kuldne aeg“, „Rüütlite maaletulek“.

Teine on Eesti muinaslugu käsitav näitelavaline melodraam, mille muusika suuremalt jaolt rahvaviisi materiaalist on põimitud.

Kuigi neis teostes sinfooniline läbitöötlus ja dramaatiline element laiemat väljendust pole leidnud, mõjuvad need tööd oma otsekohese südamlikkuse ja kuuma isamaa-armastuse tundega nii, et mõned koorid, nagu „Viimase vere tilgani“, „Veel kaitse, kange Kalev“ ja „Kuldne aeg, oh viibi sa“, on saanud populaarsemateks muusikapaladeks, mis oma suursuguse lihtsusega on mõjuvateks vaimustuse sütitajateks rahvuslistel ehk patriootilistel momentidel.

Päale suure Tartu üldlaulupeo, 1894. a. sügisel, asutas ta oma segakoori. See tuli nii poolteed juhtumise kombel, nagu mitmed sarnased asjad, mis pärast mõjuvateks juhusega oma tärkamises ühenduses on. Asi oli nii: Tartu wangimaja hoolekandjate ringkonnast pöördui ühe Eesti seltskonnategelase poole palvega, et see „Bürgermusse“ ärapeetava häätegeva pidu-õhtu eeskavasse ka Eesti tegelaste poolt kaasabi muretseks. Asjaga oldi juba kokku lepitud ja kadunud köster Kuriku kirikukoor pidi pidul laulma. Maarja kiriku õpetaja Villigerode aga, asjast kuulda saades, olla arvanud, et see mitte just kohane ei olewat, kui üks kirikukoor, päalegi veel Eesti kogudusest, „Bürgermusse“ saalis üles astub. Õpetaja arvamine oli koorile muidugi mõõduandev ja see pidi ära ütlemä. Nüüd oli hää nõu kallis. Tähendatud seltskonnategelane pöörduiski siis Miina Hermanni poole, et tema hädast välja aitaks, sest lubadus oli antud ja seda pidi täitma. Miina Hermann kutsus oma sugulased ja tuttavad kokku ja koor oli valmis. „Bürgermusse“ pidu peeti ära, koor jäi päale selle kokku ja kujunes Miina Hermanni laulukooriks, mis ligi kümne aasta jooksul kontserdireisidega mitmel korral kõik kodumaa linnad läbi käis, igale poole palju muusikalist äratust ja eeskuju tuues. Ta esines suure eduga Riias, Pihkvas ja koguni Peterburis, ka sääl muusikaliselt läbi lüües ja Eesti nime neis suurtes tsentrumites vääriliselt tutvustades, mis isäranis selle aja kohta, kus Eestist välistes

kultuuriringides veel liiga vähe aimu oli, väga tähtsaks tuleb tunnistada.

Miina Hermannil olid Peterburi konservatooriumi ajast koorijuhutamise alal juba kogemused olemas. Sääl koondas ta Dr. Hurfi abil Eesti soost koolilapsed kokku ja õpetas neile iga pühapäew paar tundi rahvuslasi laule. Selleks oli temal kaks sihti: virgutada Eesti noorsugu muusikaliselt ja rahvuslisiselt, mis jällegi näitab tema rahvusaatelist tendentsi.

Päale selle juhatas ta veel Peterburis õppides säälset Eesti naiskoori.

Kui Miina Hermann Tartust Kroonlinna elama asus, jäi koori tegevus ajutiselt seisma. Jatkus aga jälle sellest, kui ta vahetevahel oma „Murueide tütar“ ette kandis ja selleks pea kõigis Eesti linnades ja ka Peterburis külaskäiguetendused organiseeris. Siis võttis ta oma Tartu koori alati kaasa, kuigi ta ise Kroonlinnas elas.

Kui ta 1915. aastal säält päriselt Tartu elama asus, alustas koor, osalt endiste lauljate osavõttel, osalt noorte jõududega täiendatult, jälle oma tegevust suure hooga. Hiljuti on koor Miina Hermanni nimeliseks lauluseltsiks muutunud, mis on väga otstarbekohane mõte selleks, et oma asutaja nime Eesti rahva seas ka tulevates põlvedes jäädvustada.

Laulukooride arendajana, nende noodimaterjaali muretsejana, on Miina Hermannil oma vanema eelkäija Karl August Hermann kõrval tähtis aukoht. Ta sai oma eelkäija töö vääriliseks jätkajaks ja tegi oma väljaantud noodikogudega kõik selleks, et rahvas laulda võiks ja laulda tahaks. Selleks on ta päale eelpool nimetatud oma laulukogude veel välja annud: „Pühade laulud“ — kahes andes, „Marsi laulud“ ja „Laulmise õpetuse koolidele“. Meie laulukoorid ei tohi ilalgi neid teeneid ära unustada, mis ta nende arendamiseks on teinud.

Päale konservatooriumi lõpetamist tegi Miina Hermann õige mitme aasta jooksul palju kontsertreise, kus ta orelikunstnikuna esines. Need kontserdid olid tol ajal väga haruldased asjad, tõid kaasa palju imetlust isäranis väiksemates linnades ja maakihelkondades. Nad tõid aga kontsertandile palju rahvalikku tutvust ja populaarsust, kuna aga suurearvulised kuulajate hulgad sääl tutvuneda võisid Bachi, Mendelssohni ja teiste orelikomponistide helitöödega, mis rahvuskultuuri laialilaotamises jällegi väga

tähtis töö oli. Ta on mänginud ka Leipzigi Tooma kirikus, mis sellepoolest tähtis on, et Johann Sebastian Bach sääl pea kogu oma eluaja organistiks oli. Leipzigi elades, kontserteeris ta ka vähemates ümberkaudsetes linnades ja on nii Leipzigi, kui ka teiste arvustajate poolt ära märgitud kui tüse organist-kontsertant. See tunnistas, et ta seda ka täiesti oli. Võiks veel tähendada, et üks sarnane kontsert Suure-Jaani kirikus lõpuliku tõuke andis ühele noorele kunstijüngrile, kellest pärast sai tähtis Eesti helilooja ja muusikamees. See on nimelt Artur Kapp, kes siis veel noor poiss oli ja orelikontserdis aitas registripulke välja tõmmata. Tema isa, ärkamisaja tegelane, Joosep Kapp, otsustas sel puhul pojaga üheskoos viimast mitte ülikooli, vaid Peterburi konservatooriumi saata, kust Miina Hermann hiljuti välja oli tulnud.

Ei ole võimalik selles lühikeses ülevaates põhjalikumalt valgustada kõiki muusikalasid, kus Miina Hermann tegev on olnud. Olen sellepärast võinud pikemalt peatuda ainult ta loomingul, teisi alasid ainult lühidalt ära märkides, kuigi ka siin tarvilik oleks laiem käsitus.

Kuid loodan, et Miina Hermann elutöö ja

tähtsus meile ka sellegi valgustuse juures küllalt suurelt, küllalt selgelt silma paistab, sest paljud on tema tööd näinud, paljud on ta tööd tunnud ja maitsnud.

Rohkem, kui kolmekümne aasta jooksul Eesti muusikapõllul väsimata töötades ja Eesti helikunsti kõigekülgsel arenemisele suurel määral kaasa aidates, on ta korda saatnud suure, tähtsa rahvuskultuurilise töö, mis on kindlaks püsivaks aluseks meie edaspidisele muusikalisele arenemisele.

Miina Hermann on praegu Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi tütarlaste gümnaasiumi lauluõpetaja. See nooruse tuli, see rahvusline aatemeelsus saab ka kahtlemata ta arvurikast õpilaskonda, ühtlasi aga ka tervet meie noorsugu viima nende paleuste poole, mis jubilaar oma lipukirjaks on säädnud. Selles on Eesti ilusa tuleviku pant, selles on aga ka selle aatelise töötegija ainukene palk.

Meie tervitame juubilarile selle tähtsa päeva ja nende saavutuste puhul; meie täname teda ta töö eest, ta armastuse eest, ta laulude eest, milledest hoovab sisemine jõud ja rahvusline hing; meie avaldame temale au-

J u h a n A a v i k.

Kus ja kuidas laulu õppida,

kas Saksamaal või Itaalias — nii on õige sageli mult küsitud.

See küsimus on palju laialdasema, palju sügavama, tahaksin ütelda palju traagilisema iseloomuga, kui seda meil, kui ka üldse aima-takse. Küsimuse traagika seisab selles, et maailmas on palju ilusaid, toredaid loodus-hääli olemas, kelle omanikkudel on sagedasti seltsiks päälegi veel muusikaline kõrv, muusikaline intelligents, on olemas ideid, on olemas „hinge“, on olemas temperamenti — kuid lauljat neist pole ometi saanud.

Et see mitte liialdus ei ole, teavad ütelda küll ka need muusikamehed, kes oma hariduse konservatooriumis saanud. Kui palju oli sääl ilusat häälematerjaali, eriti Vene konservatooriumides! Ja kui palju tuli säält häid lauljaid välja? Ja kui mitmed neist vähestest, kelledest lauljad saanud, siiski pidid omale vokaalharidust veel väljaspool konservatooriumi otsima! Sääljuures sagedasti eksides ja kobades, kuni alles aastate järele õige tee leidsid! Mäletan muljet,

mida minu pääle avaldas sisseastumise võistluseksam Moskva konservatooriumi. Eksamil olid end 220 isikut üles annud, vabu kohti oli aga ainult 80 jaoks. Ja kui ma neid toredaid venelaste loodushääli kuulsin, millest mitmed juba teatava kooliga, kes olid tulnud lõuna ja lääne Venemaa evakueeritud konservatooriumidest (aastal 1916) — siis tegi mind araks juba konservatooriumi sisse pääsemise küsimus. — Ja ütlen otsekohe ning häbenemata: poleks mul varem, eriti Itaalias omandatud teatav hääle kultuur olnud — ma oleksin kindlasti pidanud võistluses konservatooriumi ukse taha jääma nende uhkete hiilgavate häälte kõrval. Kuid pettumus tuli alles: Moskva konservatooriumist ei saanud mulle mitte mu hääle kultuuri edasi arendajat. Konservatooriumis hakkasin siis päärõhku muusika teoreetilise hariduse omandamisele panema, kuna laulu tundidest salaja ja avalikult tuli plehku panna, ning omale lauluõpetajat väljaspool konservatooriumi otsida. Selle teema

pääle võiks memuaare terved broshüürid kirjutada nii mõnigi laulja, tagasivaadates oma õpimistee pääle.

Kuid vaadaku meie tallinnlased omas lähemas ümbruses pisut tähelepanelikumalt ümber: sääl on meie ooperis proua Olak-Mikk. Ma kuulsin teda aasta kümne eest esimest korda. Oli halb laulja, ei tulnud üleüldse arvesse võtta kui lauljat, ei hääleliselt ega muusikaliselt. Kuulsin teda jälle aasta paari eest, olin üllatunud, kuulsin teda veel läinud suvel, ei olnud aga mitte enam üllatunud, sest juba paari aasta eest võis ütelda: meie kõige parem nais-ooperilaulja.

Ehk teine näide: aastal 1919 kuulsin esimest korda Arderit: ilus häälematerjaal, kõige päält suur materjaal, kuid vale tarvitamise tagajärjel igav, tuim laulja.

Kuulsin teda nüüd sügisel, kuigi ainult paaris laulus. Ja peab ütleva: Arder on võrdlemisi lühikese ajaga hääle kultuuri, hääle säädmise printsiipi õieti mõistnud, on ühtlasi mõistnud tööd teha oma hääle maksmapanemiseks ja tarvitamiseks.

Lühidalt: pr. Olak-Mikk ja Al. Arder on end ilmutanud kõige päält kui laulja-talendid.

Ons siis olemas eriline laulja talent, ja milles see avaldub? Ons see midagi erilist ja lahusolevat üldmuusikalisest talendist. Kahtlemata. Tarvitseb ainult rääkida mõne helilooja, organisti või pianistiga, mõne väga andelise ja haritud muusikamehega laulu üle, eriti laulu tehnika, kooli ja kõlalise külje üle, et kuulda saada kõige autoriteetlisemaid eksiarvamisi. Sest mitte igal ühel ei ole nii selge seisukoht kui see oli Rudolf Tobiasel: „laulust ei tea mina midagi, ma kuulen ainult, mis ilus ja mis inetu.“

Kuid isegi see otsekoheselt öeldud lause vajab korrektuuri, sisaldab päälegi veel enesepettust: kõige peenem muusikaline kõrv ei kuule ometi vokaalvärve, inimese hääle kõlalisi varjundisid ja võimalusi sel kujul, nagu seda kuuleb isegi vähem muusikaline, kuid rohkemal määral erikõlaliselst välja arenenud vokalisti kõrv.

Siin tüürime nüüd ühtlasi ka juba küsimuse juure: Itaalia või Saksamaa?

Kui küsitakse, kus on parem, kus on kasulikum laulu õppida neist mainitud maist, kuhu meie lauluõppijate enamus harilikult sõidab, siis ei või siin ühe ega teise maa poolt üldiselt mitte oma otsust anda, kuigi üks lauljate maa on ja teisel üldiselt isegi kõrv ja

terve maitse puudub hääle kõla hindamiseks, nagu seda lühidalt juba puudutasin omas Berliini muusikakirjas — läinud aasta „Loomingus“ nr. 8. Kuid teiselt poolt ei saa meie Itaalias harilikult mitte midagi muud, kui kõlailu ideaali, saame ettekujutuse, kuidas ilus laul kõlama peab — kuuldes sääl hääd laulu. Iga laulja aga teab, et üks asi on kuulama ning viimaks ka aru saama kuidas ilus laul kõlama peab, ja teine asi — ise õieti ja ilusasti laulda võima. Selleks on kõige päält tarvis hääd osavat teejuhti, lauluõpetajat. Ma ei teaks praegu aga ühtegi Itaalias nimetada, keda meie lauluõpilastele, eestlastele soovitada võiksin. Ma ei tunne isiklikult hra Arderit, ei ole siis ka temaga laulu üle rääkinud, kuid ma ei eksi vist mitte, kui ütlen, et tema kõige paremat mis tal laulu tehnika alal olemas, mitte Itaalias ei omandanud. Võib olla küll ettekujutuse ja eeskuju, kuid mitte tee, mille pääl ta ise, oma enese häälega õiget rada on otsima hakanud ja rõõmustaval viisil ka leidnud. Mille pääl põhjenevad need minu päältnäha täiesti subjektiivsed eeldused? Aasta pikuste objektivsete tähelepanekute pääl Itaalia ja teiste maade laulu õpetajate ja õpilaste kallal kui ka oma enese kogemuste najal. Ja üldine otsus on lühidalt järgmine: Itaalia lauluõpetaja ei mõista õpetada mitte-itaallast hääle tehnikas. See, mida sündinud laulja-rahva laps, itaallane ise mängides laulu tehnikas omandab, mis temal loodusest suurelt osalt juba kaasaantud — vaba mänglev hääle kõla, seda peame meie alles otsima, peame otsima tihti suure vaeva ja püsivusega, tõsi küll, palju väiksema vaevaga, kui seda mitme teise rahva juures, nagu näituseks sakslaste, inglaste ja daanlaste juures olen tähelepannud.

Iga laulja teab, et otsustandvad päätegurid on laulu tehnikas resonants ja hingamine. Kuid kuidas neid käsitada ja arendada, see on küsimus, mis 99% juhtumistel komistuski-viks saab. On õpilasi olemas, kellega õpetaja kaua aega hingamisest üldse rääkida ei tohi, kuid sääljuures õiget hingamist temas ometi arendama peab, õpilase tähelepanemata, ilma et see seda isegi teaks, kuni õpetaja ühel ilusal päeval teda teadlikult oma hingamist tarvitama õpetab. — Palju rohkem kui hingamisest, räägitakse õpilasele resonantsist, nimetagu üks teda pää-, teine ninaresonantsiks, kolmas — „maskesse“ laulmiseks, neljandad esimeseks hammaste västu hingejoa juhtimiseks. Julgen ütelda, et nende

nelja (siin ainult!) nimetatud terminiga kõik ometi ühte ja sama tahavad. Kui juba terminoloogia lahkuminev ja ebaprätsis, kui palju keerulisem on siis teoreetilise printsiibi teostamine, elluviimine ja elus tarvitamine! Kui raske see samm teooriast praktikani.

Ja siin tahaksin Itaalia ja Saksa laulupedagooge lühidalt järgmiselt iseloomustada: ühel pool ühekülgsed praktikud, teiselpool ühekülgsed teoreetikud.

Itaalia laulupedagoog, kui ta ise laulda mõistab, ütleb õpilasele „laulge nii“ ja laulab ise ilusa tooni ette. Kui ta mitte ise laulda ei mõista, siis on tal kaks terminit:

„va bene“ kui ta rahul on ja „apra la gola“ (avage kurk) kui toon tema arvates ebaõnnestab. Nagu oleks sellega laulu saladus leitud ja probleem lahendatud! Sakslane on muidugi põhjalikum. Tema kirjutab saja leheküljelisi raamatuid diafragma, rinna ja õlgade (Schlüsselbein) hingamisest, pää, ninakoopa, otsaesise, silmataguse, kukla, rinna ja selgroo resonantsist, kinnistest ja lahtistest, tumedatest ja heledatest vokaalidest ja kõigest muust laulu üle, mis ainult tuhanded leheküljed sadades raamatutes enese alla võtab, kuid laulab — kõlaliselet inetult.

Järgneb.

Läti helilooja reisimuljed Eestist.

On huvitav, kuidas meie muusika-elu naabrirahva heliloojale linnuvaatelt paistab. Toome sellest pikast kirjutusest ülevaate meie kaastöölise M. Pukits'e kokkuvõttes, ühes tema lühikese eessõnaga. Toim.

Meil on Lätis tõsiseid sõpru, kelle sümpaatiad meie vastu ei ole mitte tekkinud mõnesugustest poliitilistest või majanduslistest huvidest, vaid kes õiglaselt hindavad neid väärtusi, mis meil olemas vaimlisel alal. Nende sõprade hulka kuulub esimeses reas ka Läti helilooja Alfred Kalnin, kes hiljuti mõned päevad Eestis viibis, olles kutsutud asjatundjana Tallinna Kaarli kiriku uue oreli vastuvõtmise komisjoni liikmeks. Reisil saadud tähelepanekutest ja muljetest on Kalnin avaldanud pikema kirjelduse Läti haritlaskonna loetavamas lehes „Latwijas Wehstnesis“, mis ulatab läbi kolmest numbrist ja mille järele toome lühikese kokkuvõtte.

Kutse Eestisse tulla saanud Kalnin ka juba suvel laulupeo ajal ja see äratanud temas uuesti elule soojad tunded selle maa vastu, kus ta noore algajana muusika alal esimesi katseid teinud. Suvel takistanud teda ametikohused, kuid nüüd paistnud Eestisse sõitmine nii ahvatlevana, et ta täite purjudega teele asunud, kuna tema viimsest siinviibimisest vaheajal kuus aastat möödunud. Reisikaaslasel juhitud talle üks Soome sõitev sakslane, kaupmees, kes umbusklikult oma taskuid valvanud, kuid kelle silmis ta usalduse kohe võitnud, kui Eesti Valgas teda ilma viisumita ikkagi üle piiri lastud, kuna ta selle formaliteedi Riias olnud unustanud. Aknast välja vaadates tulnud talle meelde

ajad, mil ta vanasti oma sõpradega, Läti kujurite Salkalni ja Dsenisega Peterburist kodumaale sõites, ikka armsama tee läbi Eestimaa valinud, kus neile jaamaesistel palju mõnu pakkunud Eesti tüübid oma kauni muusikalise keelega ja lõppemata naljadega, millest alati kostnud „kurrat“.

Kaarli kirikust ja ta uuest orelist annab Kalnin üksikasjalise kirjelduse, tähelepanu pöördes ka Köleri maalitud seinapildile altaris, mis kujutab kutsuvat Kristust, ning nimetades telefoniühendust käärkambri ja oreli vahel. Oreli tunnistab Kalnin täiesti Walkeri vabrikku kuuluse vääriliseks, kuna mõni tähtsusetu puudus ümberkõlastamisega kergesti kõrvaldatav olla.

Muu seas on Kalnin ka „Estoonia“ oreli proovinud, mis Eestis Terkmanni firma valmistatud ja soovitab Läti kogudustele tellimiste puhul nimetatud töökoja poole pöörduda. Meie üldist muusika-elu puudutades kirjutab Kalnin:

„Mind huvitas kunstiline tasapind, seltskonna ja valitsuse suhted muusika vastu. 18. jaanuaril olin sinfoonia kontserdil „Estoonias“, mis oli pühendatud Skrjabini töödele. Eeskavas oli 1. ja 2. sinfoonia ja klaverikontsert fis-moll. Juhatas külaline Tartust — A a v i k. Ta on viimastel aastatel märksa edenenud. Hoolimata ainult kahest proovist, tundus ta nii julge ja veendunud oma nõuetes, et sinfoonia ettekanne muutus sündmuseks. Aaviku tagasihoidud liigutused on vähemagi välispiduseta ja mulle meeldib siiski tema wasaku käe shest, kui ta üht või teist instrumenti või rühma viipab. Skrjabini partituuriga on ta nähtavasti hästi

tuttav, kuna ta oma silmi laseb libiseda üle orkestri liigete. Vähe rohkem hooгу, tulusust — ja see sümpaatiline dirigent jääb püsivalt meelde. Osavalt juhtis ta keerulist kaasmängu klaverikontserdile, mis sellepärast, et noodid alles hommikul päralt olid jõudnud, ainult üks kord oli proovitud. Dirigent sai lõpul vaimustatud kiituse osaliseks nii orkestri kui ka publiku poolt. Artur Lemba mängis oma Skrjabini suure armastusega ja suutis kahe lisapalaga vaevalt lunastada publiku vaimustusest.“

„Estonia“ orkester olla väiksem kui Riia teatri oma. Klaverikontserdi esimeses osas kõlanud esimesed viiulid ebapuhtalt, samuti teise sinfoonia kõrgematel passaashidel, ja üldse tegevat keelpillid ooperi juhtidele muret, kuid üldiselt võttes olla nad paremad kui Läti keelpillide aparaat. Ka puhkpillid avaldanud üldiselt suuremat puhtust ja elegantsi, eriti pasunad, nimelt aga teise sinfoonia finaalis. Glasunov, kes kaua Tallinnas elanud, ei olla võõrastele kunagi selget vastust annud, kumb orkester parem on, kas Tallinna või Riia oma, isegi mitte Kajanusele, kelle taga uudishimulised muusikamehed peitunud. Silma torganud asjaolu, et kõik orkestri liikmed frakki kannud. Ooperit ei olla Kalnin kahjuks kuulda saanud, kuid operetist kirjutab ta:

„Pühapäeva pärastlõunal läksin operetile, mida etendasid ooperi koristid peaaegu üksi. Nad osutusid üsna kindlateks solistideks tubli näitelavalise praktikaga. Etendati Leo Falli „Hispaania ööpikut“, mille muusika kohati õige huvitav on. Kahes esimeses vaatuses, mis jõudsin kuulata, on palju kergest humoori, naljakaid situatsioone, ja koristid olid siin võrratud, kuna üldse eestlastel palju rohkem humoori on kui meil. Kui eestlase esimene lause ongi tõsine, teises märkate juba kerge humoori tunnuseid. Meloodiline Eesti keel, põhjalik ettevalmistus, tõesti toredad kostüümid ja peen, sugugi mitte kokkuhoidlik lavastus oli huvitav ja pani arvama, et siin toimib asutus, keda valitsus tublisti toetab.“

Balleti numbrid olnud väga hääd ja siin olnud külalisele üllatuseks tantsijannade ja lauljannade väiksed jalad. Juhatanud Kull, rutineeritud kapellmeister, kes partituuri polla vaadanudki. Ooper olla Eestis alles uus algatus, suur puudus olla solistidest. Sellest hoolimata kantavat aastast ette kaks uut ooperit ja kuus operetti. Ettekannetest olla rahvale nähtavasti kõige armsamad

kontserdid, aastast pandavat toime 20 sinfoonia ja 35 rahvakontserti, nende eeskava olla tõsine ja harilikult astuvat igakord ka mõni solist üles. Pühapäevased kontserdid olla alati väljamüüdnud.

„Ühel kontserdil tutvunesin paremate ooperi solistidega, sopraani proua Olak-Mikk'iga ja baritoni Arderiga. Esim. on kuulnud oma „Aida“ poolest, ja ta selle õhtused laulud meeldisid mulle väga. Tema täiskõlaline hää l täitis kontsertsaali, ja soe ettekanne jättis hää mulje. Ka Arder on rohkem liüriline, kuigi ta hää vahetevahel liürismi piiridest üle ulatab. Igati intelligent, paljutöötav jõud, kelle Sebastiano mind kõrgemal määral oleks huvitanud. Mõistagi, et ka kirikus, kus ma teda jälle kuulsin, niisugune hää mõju pidi avaldama.“

Edasi tutvustab Kalnin oma lugejaid „Estonia“ üldise tegevusega ja ärilise küljega, kontserbürooga, kes väljamaalastele liig kõrgeid honoraare maksvat, kuna lätlased ses asjas kitsimad olla, ja soovitab selle tegevust kokkukõlastada Riia sellekohase bürooga. Siis annab ta ülevaate „Esto-Muusika“ kirjastusest ja Tartus asuvast klaverivabrikust, nimetab Aino Tamme rahvalaulude seeriat ja mõnda Art. Lemba, Kapp'i, Elleri ja Aaviku suuremat teost ning tähtsaid tegelasi muusika alal.

Armsaks olla saanud tallinnlastele teisi-päevased ja kesknädalased oreliõhtud Kaarli ja Jaani kirikus. Annetustest tulla neil õhtuil läbitikk 20.000 marka sisse, mis olla märgiks, et eestlased oma kirikuid mitte krossidega ei toetavat, nagu seda lätlased tegevat. Ka maksulised kontserdid leidvat palju kuulajaid, nii tulnud Kaarli kiriku oreli õnnistamispäeval üle 150.000 m. sisse, kuna piletid võrdlemisi odavad olnud. Organistide palgad olla Läti omadega võrreldes suurepärased, mõned neist saada üksi pühapäevase mängu eest jumalateenistusel 10.000 mk. kuus. Kõigil paremail orelimängijail olla kindlad palgalised kohad, kuna Lätis terve rida häid organiste teenistuseta olla, kuigi kirikute arv sääli mitte väike pole.

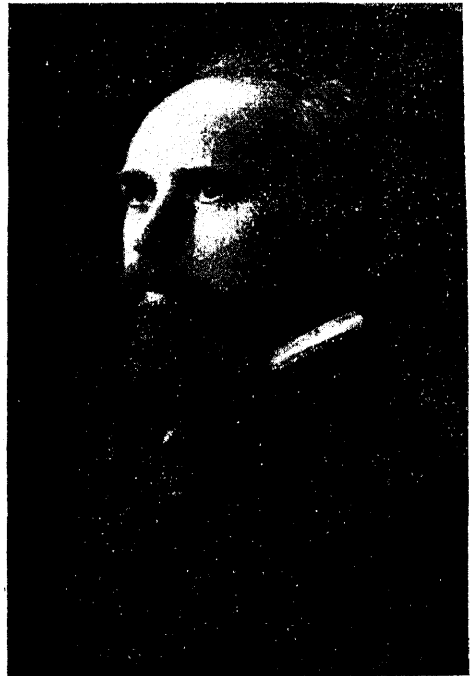
Ka konservatoorium ja selle ümber olevad päevaküsimused leiavad tähelepanu, nagu maja ehitamine, riigistamine, töö ja tegevus, abirahad jne. Linn ega riik ei tahtvat kooli enese hooletule võtta sellepärast, et konservatoorium kõrgema kooli printsibiist kinni peab, aga valitsus tema õpetajatele ja professoritele ülikooli õpetajatele

dude palkasid ei taha maksta. Mõõduandvaks olla siin arvatavasti kokkuhoidmise mõte. Kõik Tallinna pedagoogid ja ooperijõud kiitnud ses suhtes Läti valitsust, kes hoopis heldema käega olla. Konservatooriumi õpejõududeks olla paremad muusikamehed, igaüks omal alal. Suure arvu õpilaste seas olla vähe anderikkaid, nagu Lätiski, kuna muusikaliste teadmiste omandamine olla moodiasjaks saanud. Silmapaistvad olla mitmed õpilased laulu- ja klaveriklassis. Teoria õppijaid olla vähe. Orelimängu õppimist takistavat kohase mänguriista puudus, uus orel olla alles hiljuti Terkmanni juurest tellitud. Parematele õpilastele olla luba antud Jaani kirikus mängida, kus organistiks Topman.

Tartus võtnud heliloojat vastu Aavik ja Sprenk-Läte. Viimasega võistelnud külaline ilmasõja aegu siin paos olles tundide andmises, kuna ta sellega rekordi võtnud, et Läte poolt tagasi saadetud õpilasi veel vastu võtnud. Osa mänginud siin esiti vanaduse vahe (15 aastat), siis ka Läte taimeoitline eluviis, mis nii suuri nõudmisi ei aetanud, kui Kalnini perekond ja pagulaspõlv. Ohvrimeelse armastusega kannud Läte ja ta vend, klaveriäri omanik, kolme aasta jooksul tema neljaliikmelise perekonna eest hoolt. Paljudel lätlastel olla Tartu eestlaste lahkus veel paremas mälestuses, kuna see katsumiste aeg mõlema rahva vahel sõbralisele kooselamisele aluse pannud, mis nii pea ei tohiks hävineda. Läte elavat endises korteris, kust paar tuba teistele välja üürinud, ja tundvat enese riigi poolt saadava elatistraha toetusel, mis küll väike, õnnelikuna selle poolest, et tal tarvis pole tundisid anda, vaid terve oma aja võib pühendada loovale tööle. Hiigla teos klaveritehnika ja mõnesuguste meetodide üle Saksa keeles olla ajuti kõrvale pandud ja külaline leidnud Läte parajasti suurema partituuri kallal mis määratud kooridele ja orkestrile. Samuti olla Lätel puhkpillide jaoks mitu asja valmis. Noorematest komponistidest olla ühekordist toetust saanud ainult Kapp ja Saar*), vanematest saada alalist elatistraha veel Miina Hermann. Kalnin arvab, et kui valitsus ka veel teistele tähtsamatele heliloojatele, keda arvult 6 saaks, kindlat elatistraha maksaks, vaatamata nende vanaduse ja endiste teenuste päale, siis Eesti muusikal

toredad väljavaated võiksid olla, iseäranis siis, kui need muusikamehed kõrvale sead tööd ja teenistuskohad võiks käest ära anda.

Muusikal olla ses teaduselinnas endine osa. „Vanemuise“ koor tegutsevat Simmi juhatusel, uue tegurina olla üliõpilaste koor Aaviku juhatusel juure tekkinud. Orkestrit talvel ei olla, selle töö tulla suvel. Muusikakirjastus olla Paukamil ja Hermannil. Noorematest komponistidest elada Tartus Aavik ja Eller, Saar kolinud Tallinna. Siin olla ka kõrgem muusikakool Aaviku ja Nie-

Alfred Kalnin — Läti rahvuslisem helilooja ja pärim organist, oli hiljuti Tallinnas, kus ta Kaarli kiriku uue oreli vastuvõtmiskommissjonist osavõttis ja organistina kahel kontserdil esines — Estoornias ja Kaarli kirikus. Kalnin on alati ka Eesti muusikaelu ja rahvuslise loomingu vastu suurt huvi tunnud. Juba Peterburi konservatooriumis õppides ühes Kapp'i, Lüdig'i ja Topman'iga, puutus ta Eesti muusikaga kokku. Pärast oli ta mitu aastat Pärnus Saksa kiriku organistiks ja kohaliste gümnaasiumide lauluõpetajaks, kust ta Liibavi läks.

1915. aastal ilmus sõjapõgenejana Tartu, kus ta kuni okupatsiooni aja keskpaigani elas. Tartus elades puutus ta säälsete muusikameestega alati kokku ja tundis suurt huvi Vanemuise sinfoonia-orkestrist, kui ka teistest Eesti muusikaküsimustest, mille üle kirjutas Läti lehtedes pikad ülevaated, tundes soojalt kaasa kõigile meie muusika rõõmudele ja valudele.

*) Ka Eller. Toim.

länderi juhatusel, selle juures oma laulukoori ja orkester. Muusikaajakiri „Helikund“, mis Tallinnas ilmunud, jäänud ainelistel põhjustel seisma, uut kavatsetavat Aaviku toimetusel välja anda Lauljate Liit, kes suvise laulupeo korraldanud.

Eesti muusikaelus olla lühikese väsimuse

järele uus õitseng. Koorid olla edenunud. Eestis olla palju rohkem julgust oma jõu sisse, kuna Lätis kõikide silmad ülemalt poolt abi loodavad. Kuidas ilusaid aateid realiseeritakse, seda tõendavat Eesti kultuuritegelased. Kas elu kodumaal kunstnikkudele soodus, see olla ise küsimus.

Friedrich Kuhlbars †

28. jaanuaril lahkus elavate hulgast Eesti ärkamisaja viimne tegelane — laulik Friedrich Kuhlbars, jõudes haruldase vanaduseni — 82 eluaastas.

Kuhlbari suremata elutööks on tema luuletused, milledes avaldub tema ideeline, ilutseja hing ja vastu helgib vaimustav isamaarmastus.

Kuhlbars sündis Tartumaal, Sangaste-Laatre kihelkonnas, Uniküla koolimajas 17. augustil 1841. a. Tema isal, kes oli oma aja kohta mitmekülgsest arenenud mees, oli õige suur raamatukogu, mida Friedrich juba noorelt kasutama õppis. Raamatute kaudu avatud vaimuilm kõrval avanes temale luuletarikas muinasilm tema isa sulase Juhan Külva poolt suurel hulgal jutustatud muinasjuttude kaudu. See fantastiline muinasilm oma jumalatega, kangelastega ja salapärasusega jäigi Kuhlbari muusale armsamaks sfääriks, kus ta oma luuletustes hää meelega viibib. Oma maitses haris ta kultuurrahvaste paremaid luuletusi lugedes ja vanade greeklaste ja roomlaste klassikalist kirjandust uurides. Selle tagajärjel avaldas Kuhlbars juba oma esimestes luuletustes sarnast omapärasust ainevalikus, elavust mõttekujutustes ja luulerikkust keeles, mis selle aja kohta otse imestamapanev on. Kuid luuletuste iseseisev tarvitamine oli sel ajal ikkagi alles nii väike, et, vaatamata nende häduse pääle, Kuhlbari luuletused rahva seas kuigi suurt tähelepanu ei äratanud. Selle vastu olid aga J. V. Jannseni tõlked ülemaaliselt tuttavateks ja lauletavateks saanud sel lihtsal põhjusel, et Jannsen nad noodikoguna „Eesti laulik“ lihtsate rahvalikkude viisidega välja andis. See Jannseni tõlkekogu edu sundis Kuhlbari järeltegemisele: ta hakkas Jannseni eeskujul valmis viisidele — enamasti Saksa omadele — algupäraseid sõnu luuletama ja neid nootidega välja andma. Nii luuletas ta 1867. aastal,

mil ta juba Viljandi elementaarkooli juhataja oli, 48 lastelaulu ja andis nad 1868. aastal 1-, 2-, 3- ja 4-hääleliste lauludena — kogus „Laulik koolis ja kodus“ — välja. See kogu sai esimeseks

Friedrich Kuhlbars †

kooli laulmise raamatuks, millesse paigutatud lauludest paljud on üldiselt tuttavaks saanud ja mõnedki neist on kuni meie päevini laste laulude raudvaraks jäänud.

Olles „Lauliku“ hääst edust ergutatud ja esimesest laulupeost (1869) vaimustatud, andis Kuhlbars juba 1870. a. uue noodikogu välja, seekord juba meeskooridele, nime all „Vanemuine ehk Neljakordne Laulu-Lõng“, mis sisaldab 15 Saksa komponistide loodud laulu Kuhlbarsi luuletatud sõnadega, milledest mitmed üldiselt tuttavaks, peaaegu rahwalauludeks saanud, nagu „Kui Kungla rahvas kuldsel a'al“, „Eestima, mu isamaa“, „Säält Läänemere kalda päält“, „Tiiu tasane ja helde“ jne. Selles kogus avaldatud luuletustega võitis Kuhlbars omale üldise tunnustamise ja poolehoiu.

Aasta hiljem, 1871. a., avaldas ta ühes Karl Mummega uue noodikogu nime all „Kuulsad Vaimulikud Segakoorid“, mis sisaldas Saksa klassikute vaimulikke laule, säälhulgas omalajal paljulauldud J. S. Bachi koraali „Jeesus minu elu“. 1875. a. säädis Kuhlbars „Kooli ja Kodu Lauliku“ II. jao kokku, mida aga trükki ei annud, sest et enne käsikirja lõpulikku valmissaamist A. Grenzsteini poolt kokkusäätud „Kooli laulmise raamat ilmus“. Selle asemel andis

ta aga 1892. a. venekeelse koolilaulude raamatu «Школьные Песельки» välja, mis venekeelse kooli ajal hulk aega tarvitata-vamaks algkoolide laulmise raamatuks oli.

Lõpuks andis ta veel 1908. a. uue koolilaulude kogu 176 lauluga „Kooli kandle“ nime all välja, tarvitades ka selles, nii kui kõikides eelmistes, pääasjalikult teiste rahvaste viisisid, eestkätt muidugi Saksa omi.

Nii on kadunud laulik oma tähtsama ala — luuletöö — kõrval ka üheks esimeseks eestikeelsete noodikogude väljaandjaks olnud.

Olgugi, et need kogud omaaja oludele ja arusaamisele vastavalt ainult võõraid viisisid sisaldasid ja seega meie rahva maitse saksa pärastamisele ja Eesti omapärase laulu unustamisele kaasa aitasid, töid nad ometi suurt kasu meie rahva lauludendamises üldise, eriti aga koolilaulmise alal. Ja niisugustena väärivad nad otsekohest tähelepanu ning kindlustavad nende väljaandjale vastava kooha ka meie muusika ajaloos.

Anton Kasemets.

Professor Oskari Merikanto †

Helsingist saabus kurb teade: Soome populaarsem helilooja, orelkunstnik ja ooperi juhataja prof. Oskari Merikanto on 17. skp., teda juba aastat 3—4 vaevanud südamehaigusesse surnud.

Merikanto kaotus on Soome muusikale suureks löögiks, sest kadunu oli ülemaaliselt tuntud ja armastatud helilooja, kelle loodud laule igalpool Soomes, ka kõige kõrvalisemates kohtades tuntakse ja lauldakse.

Oskari Merikanto on sündinud 5. aug. 1868. a. Helsingis, ülemkonduktori pojana. Juba lapsena avaldus temas loomulik muusikaand, mille arendamise eest isa varakult hoolitsema hakkas. Juba 8 aastaselt sai ta Helsingi Vanakiriku organisti Lars Hämäläise õpilaseks, kelle juhatusel ta orel- ja klaverimängus nii jõudsasti edenes, et ta juba 12-aastaselt Kaarti kirikus mängida võis. 15-aastaselt täitis ta oma õpetaja Hämäläise aset selle puhkuse ajal.

Mängimise kõrval oli ta vahepääl ka heliloomisega nii kaugele jõudnud, et ta 18-aastase nooremehena oma esimesel kontsertringreisil Soomes suuremalt osalt oma kompositsioone mängis, mis suurt talenti

avaldasid ja üldist tähelepanu ja tunnustamist äratasid.

Selle tagajärjeks oli see, et temale riikline stipendium anti õppimise jätkamiseks Leipzigi konservatooriumis, kuhu ta ka 1887. a. sõitis.

1889. a. lõpetas ta õppimise Leipzigi ja asus Helsingi köstrite ja organistide kooli õpejõuks, kus kuni 1914. a. töötades, on pea pooltele Soome köstritele ja organistidele õpetust annud.

1906. a. — 1920. a. oli ta Helsingi muusikakooli oreliklassi õpetajaks, nii et suur osa Soome organistidest on Merikanto käest õpetust saanud, mis selgelt väljendab Merikanto võrdlematu suurt tähtsust Soome muusika arenemisloos.

Muusikaõpetaja ameti kõrval oli ta 1892. a. alates ka Helsingi Johannese kiriku organistiks ja suurepäralise orelivirtuosina andis ta palju kontserte kodu- kui ka väljamaal, leides igalpool üldist tunnustamist.

Tema poolt on ka mitu soomekeelset operaamatut kokkusäetud, mis Soomes igalpool tarvitusel.

Heliloojana on O. Merikanto väga mitme-

Oskari Merikanto †
Soome helilooja.

külgne, — päälaks ja temale üldise kuuluse toojaks on aga soolo- ja koorilaulud olnud, millede arv väga suur.

Neist on õige paljud ka Eesti kooride ja solistide poolt armastatud paladena väga sagedasti lauldud. Soomes on aga raske leida inimest, ka kõige kõrvalisemas urtsikus, kes Merikanto laulusid ei tunneks ehk ei laulaks, — nii üldtuntud on ta Soomes. Selle põhjuseks on Merikanto lauludest väljahoovav rahvusline põhitoon, mis nad rahva hingele lähedaseks ja omaseks teeb. Oli ju Merikanto üks esimestest heliloojatest, kes 1880.—1890. a. vahel asusid Soome omapärase rahvalaulu arendamisele, mis ongi viinud Soome laulu selle omapäraseni välja, mida meie temas praegu leiame.

Merikanto on ka esimese soomekeelse ooperi looja. Tema „Pohjan neiti“ kanti 1910. a. Helsingis suure eduga esimest korda ette. Pääle „Pohjan neiti“ on ta veel kaks ooperit: „Elinan surma“ ja „Regina von Emeritz“ loonud ja mitmele laulumängule

muusika teinud. Viimastest on „Parvepoisid“ Eestis mitu korda suure eduga ette kantud.

Üldse oli Soome ooper Merikanto lemmik. Sellele pühendas ta 1919. a. alates, mil Helsingis alaline ooper asutati, kuni oma haigeks jäämiseni terve oma tööjõu ja energia, töötades sääli kapellmeistrina.

Nende, Soome muusikale tehtud suurte teenete eest anti temale mõne aasta eest professori aunimi.

Merikanto laialdane ja viljarikas tegevus on terve päätiikk Soome muusikaajaloos. Seda valusamini tabab tema surm Soome rahvast, seda suurem on terve rahva lein.

Kuid see kaotus tabab ka meid, Soome muusika sõpru, ja meie ühineme oma vennasrahva kurbusega ning kummardume töises lugupidamises ja vaiksuses leinas lahkunud veteraani põrmu ees.

Anton Kasemets.

Kontsertide ülevaade.

Tallinn.

11. ja 12. sinfoonia kontsert.

Nendest kahest huvitavast kontserdist oli esimene pühendatud Saksa, viimane — Prantsuse muusikale.

11. sinfoonia kontserdi eeskava moodustasid kolm kõige tusedamat ajaloolist Saksa muusika esitajat: Bach — klassikalise muusika looja, Brahms — klassikalise kooli põhimõtete edaspidine käsitaja ning arendaja uuemal ajal ja Richard Strauss — nüüdisaja, n. n. Saksa impressionismi esitaja. Viimast iseloomustavad ideelise ehk filosoofilise sisuga programm; teoste, eriti orkestritööde tüse vorm, mis vastab mainitud ideele; dramaatilise elemendi domineerimine.

Õhtu eeskavas seisis esimesel kohal Brahms'i c-moll sinfoonia. Kõige paremini õnnestas IV jagu, mille Raimund Kull suure tõusuga läbiviis. Esimeses jaos oleks soovitatav olnud suurem selgus temaatilises väljatöötamises kuna kolmas jagu ei omanud tarvilist graatsiat.

Bach'i a-moll viiulikontserdi sooritas hra Pappmehl läbiviidud stiilikusega.

Rich. Strauss'i sinfooniline poeem „Don Juan“ kanti hoogsa tõusuga ette, vastavalt lisatud programmi tekstile.

12. sinfoonia kontserdi eeskavas olid tähtsanad Prantsuse muusika esitajad, arvult jällegi kolm. Kuid see eeskava polnud ajalooliste perioodide mõttes mitte nii iseloomustavalt kokkusäätud, kui eelmise kontserdi oma. Berlioz — programm-muusika esitaja ning geniaalne orkestrijuh. Ta on orkestrimuusika alal see, mis Liszt klaverimuusika alal. Cesar Frank — n. n. uue Prantsuse kooli asutaja ning kõigepäält kirikumuusika esitaja. Vincent d'Indy — tänapäevase Prantsuse sinfoonilise muusika esitaja.

Eeskava esimeseks numbriks oli Berlioz' fantastiline sinfoonia „Episood ühe kunstniku elust“. Siis järgnesid Cesar Frank'i sinfoonilised variatsioonid klaverile, kuna lõpuks Vincent d'Indy triloogia „Wallenstein“ ette kanti. Solistina esines pianist prl. Erna Rabe.

Oleks väga huvitav ja igatepidi soovitatav, kui tulevikus korraldada rida ajaloolisi kontserte, mis ühendatud ühise mõttega. Ning meie arvates on see täitsa läbiviidav, kuna meil praegu on võrdlemisi soliid sinfoo-

nia orkester energilise dirigendi Raimund Kull'iga eesotsas. Ka materjaali leiduks rohkesti. Igatahes oleksid mainitud kaks kontserti juba teatav samm selles sihis.

Vabariigi aastapäeval oli Estoonia kontsertsaalis hariliku Rahvakontserdi asemel

Pidulik Kontsert,

mis ka täitsa päevakohast ilmet kandis. Theodor Vettik esines „Tungla“ kooriga, hra Roosmann — Rahvaülikooli kooriga. Solistidena esinesid — laulja prl. Tiideberg, Peeter Laja orelil ning kontsertmeister Zoltan v. Vasarhelyi viiulil. Huvitava faktina võib märkida, et kõik siin nimetatud muusikategelased (väljarvatud muidugi ungarlane Z. v. Vasarhelyi) on noore Tallinna konservatooriumi õpilased. Vaatamata kõikidele ebanormaalsustele ning äärmiselt rasketele tingimustele, milledes meie konservatooriumis töötada tuleb, on siiski visa töö viljakas tagajärg otsekohe käega kätsetav.

Rahvaülikooli segakoori kontsert

peeti ära 23. veebruaril hra Roosmanni juhatusel. Alles paar aastat tagasi tärkas see koor ellu. Nüüd koosneb ta juba 135 lauljast ning on saavutand võrdlemisi suurt edu, tänu koorijuhil agarusele. Ettekandele tulid Lüdigi, Miina Hermann'i, Artur Lemba ning teiste koorilaulud. Kontserdil esines veel orelikunstnik Topman Bossi variatsioonidega.

P. Ramul.

Tartu.

A. Läte uus helitöö „Vaba Eesti“.

See helitöö, mis iseseisvuse päevaks loodud ja autori juhatusel ettekanti Vanemuises vabaduspidustusel 24. veebr., on nii oma teksti, kui muusikalise sisu poolest tõsine — pühalik vaimusünnitus, mis kohane sarnasel suuropäeval vastavat meeoleolu looma.

Töö on nimetatud kantaadiks. Kuigi see sõna muusika vormi mõttes midagi kindlat ei ütle, oleme siiski harjunud selle all mõistma helitööd soolole, koorile, orkestrile, mis muusikaliselt väljendab mingisugust ühist teksti. Käesoleval juhtumisel on autor teist teed käinud. Ta on võtnud teksti mitmelt luuletajalt ja nende põhjal muusika loonud. Kuigi need luuletused on nii valitud, et nad ühist mõtet

kannavad Eesti vabakssaamise arengust, on nad siiski iseseisvad tervikud ja selle tõttu on ka muusika kujunenud viieks iseseisvaks osaks — muusikaliseks tõlgitsevaks tsüklis iseseiswuse mõtte üksikutest ajajärkudest. Sellel on see paremus, et siin ka võimalik on üksikuid osasid ette kanda, mis vähematele laulukooridele, kellel terve töö vast liig raske, rõõmu teeb.

Esimene osa kannab nime „Vaba Eesti“ — baritoni soolole ja koorile M. Lipp'u ja K. Sööt'i sõnadega — pühaliku meeloluga.

Teine — „Nägemus“, K. Sööt'i luuletuse melodeklamatsioon üksikute müstiliste akkordide saatel.

Järgmine — kolmas osa — väljendab M. Lipp'u ja K. Sööt'i sõnadega ilusa tenori soolona sügavat otsekohest tundeavaldust mõõdunud vabadusvõitlusest — nime all „Päästja“.

Neljas on „Vabadus“ — dramaatilise tõesuga ja vastava meeleoluga koor, R. Kamseni

sõnade pääle, kuna viies osa tõlgitseb H. Visnapuu „Kodumaa laulu“. See on pikem koor, vaheldava baritoni soologa, murelise iseloomuga, pikaldases tempos mis lõpusõnadega „Maa ühineb — jää vabaks sa!“ tõuseb mõjuvates akkordides.

Kogu tsüklis on läbiviidud pühalik-tõsine meeleolu. Hallpea autor sai publikumi poolt elava auvalduse osaliseks.

Ettekandes olid solistidena kaastegevad bariton K. Põlde ja tenor R. Jõks. Esimene omab ilusat, koolitatud häälematerjaali ja annab oma ettekandele soliidse muusikalise tõlgitsuse. Teise, looduse poolest ilusa täämbri häälel on viimasel ajal märksa tugevamaks läinud ja lubab ettekandes palju vabamat käsitust, kui ennemalt. Kaasmängus olid tegevad kahekordne puhkpillide kvintett, hrad Andreae klaveril ja Dr. Urberg harmooniumil.

J. A.

Kroonika.

Kodumaa.

Rudolf Tobiase helitööde omandamine

Haridusministeerium on Rudolf Tobias'e pärijatelt tema kantaadi „Joann Damaskusest (Joann Damascenus)“ kõigi autori õigustega omandanud. Helitöö on Tobiase poolt loodud konservatooriumi kompositsiooni klassi lõputööna. Sel ajal oli Peterburi konservatooriumis traditsioon, et kõik kompositsiooni klassi lõpetajad pidid looma kantaadi, mis lõpuaktusel konservatooriumi õpilastest solistide, koori ja orkestri poolt autori juhatusel ette kanti. Sellega on ka seletatav asjaolu, et nimetatud kantaat venekeelse tekstile on loodud. Viimane on pühakirja sisuline Aleksei Tolstoi luuletus. See mõjuv helitöö on enamal ajal kord Tallinnas ettekantud, kuid algskeeles, Tobiase oma juhatusel. Kuuldavasti võtab Lauljate Liit selle noodimaterjaali ettekanneteks korraldamise oma pääle. Orkestri aset võib ka klaver täita ja nii saab võimalikuks ka neil kooridel ettekannet teostada, kus orkestri küsimus takistus teeb.

Lauljate Liidu rinnamärk.

Lauljate Liidu juhatus tegi volikogu otsuse põhjal juba mineva aasta lõpul kuuele kunstnikule ettepaneku rinnamärgi kavandi valmistamiseks.

Tähtpäevaks, 24. veebruariks oli esitatud nende poolt kakskümmend joonistust, millede vahel võistlus korraldati. Selleks moodustati komisjon, kuhu pääle liidu esitajate olid asjatundjad palutud, nimelt kunstnikud A. Laipmann, P. Raud ja A. Kalmus. Komisjon otsustas omal koosolekul paremateks tunnistada A. Jansen'i ja R. Nymann'i kavandid, määrates ühele esimese ja teisele teise auhinna.

Janseni esimese auhinnaga kroonitud kavand kujutab Eesti laulujumalat Vanemuist kandlega istumas, kuna R. Nymann'i kavand on lüüra ja liidu nimetähedte kombinatsioon, ilma allegoorilise kujutusega.

Kui auhinna saanud kavandid lõpulikult väljatöötatud, siis võib kohe rinnamärgi valmistamisele asuda, mida Lauljate Liidu liikmed esinemistel kanda hakkavad ja mis on nagu ühendavaks sümboliks ühiste ülesannete täitmisel.

Ka „Muusikaleht“ hakkab seda märki oma kaanelistuseks tarvitama.

Joosep Heinrich Wirkhaus 70-aastane.

See Eesti ärkamisaja agaram muusikategelane, kellel oma venna David Wirkhausi kõrval Eesti mängukooride arendamises suured teened, pühitses 17. veebruaril oma 70. sünnipäeva. Toome „Postimehe“ järele tema eluloo ja tegevuse kohta ülevaate: J. H. Wirkhaus sündis 4. veebr. 1854. a. (vana kal. jär.) ja kasvas üles Tartumaal, Väägveres.

Muusika and ja lauluarmastus avaldusid J. H. Wirkhausis juba varases lapseas, nii et ta juba üheksa-aastase poisikesena laulu- ja mängukooris venna juhatusel agaralt kaasa tegutses. Vanemaks saades oli ta vennale muusikakooride asutamises usin abiline. Seminari lõpetamise järele 1875. a. asus Wirkhaus Võrumaale Tsooru-Lalli kooliõpetajaks. Koolitöö kõrval tegi ta agarasti ka seltskondlist tööd. 1878. a. kutsuti J. H. Wirkhaus Tartu lähedale Raadi mõisa erakooliõpetajaks, kus ta kuni 1905. aastani töötas.

Ühtlasi oli W. „Vanemuise“ seltsi lauljuhatajaks. Siin avanes noorel mehel laialine tööpõld Eesti muusika edendamiseks. „Vanemuises“ ja Kirjameeste Seltsis asutas ta muusikakoorid.

Päale „Vanemuise“ ja kirjameeste seltsi oli Wirkhaus ka teistes Tartu Eesti seltsides kooride asutajaks ja juhatajaks. Kuusteistkümmend aastat — kuni 1893. a. tegutses ta väsimata Tartu Eesti seltsides koorisid juhatades.

Ühtekokku on J. H. Wirkhaus 26 muusikakoori Eestis ellu kutsunud.

Oma viimases teenistuskohas juhatas ta veel kuni 1921. aastani laulukoori.

1869. aasta laulupeoga alates on J. H. Wirkhaus igal laulupeol, välja arvatud läinud aasta pidu, kaas-tegev olnud.

Praegu on J. H. Wirkhaus arstide otsuse järele 70 protsenti omast tervisest kaotanud, sellega ühes ka leivateenistuse võimaluse. Mõne aja eest on vana muusikategelane Tallinnas enesele ja oma abikaasale päävarju leidnud, kus ta oma sünnipäeva pühitses.

O. V.

Koolidevaheline laulupäev Tallinnas.

Tallinna linna koolivalitsus on otsustanud õpeaasta lõpul koolidevahelist laulupäeva ärapidada, millest osa võtaksid nii kesk- kui ka algkoolide koorid. Eeltööd selleks on juba käimas.

Sarnast ettevõtet, mis koorilaulu arenemisele noorsoo hulgas hoogu annab, tuleb soojalt tervitada. Järgmises numbris räägime sellest pikemalt.

Pr. L. Hellat-Lemba

andis oma venna Theodor Lemba kaastegevusel Tartus, „Vanemuises“ 22. veebr. kontserdi, mis oma eeskava poolest tähelepanu väärrib.

Eeskava esimene osa koosnes täielikult Eesti heliloojate töödest: A. Kapp — Vaimulik aaria, Laul ja nutt, Sa tulid, Mets kohas, Kevadel; M. Saar — Üksi, Mu õilmele, Vaikus, Laine; A. Lemba — Me kenas kohakeses, Ilma kuuta meil taevas ei selgi. Teises osas figureerisid ilmamuusika laulumeistrid: Schumann, Liszt, Donizetti, Sinding, Sibelius, Arenski, Tshaikovski. Theodor Lemba mängis Chopin'i ja Liszt'i töid. Et meil, kahjuks, võimalus puudus sellel, eeskava poolest väga huvitaval kontserdil olla, peab kirjutus kontsertide ülevaates selle kohta ära jääma.

Kaks uut segakoori Tartus.

„Karskuse Söber on segakoori asutanud, mis lähemal päivil oma tegevust alustab.

Nagu kuulda, olevat lauljaid uute koori rohkel arvul üles annud, mis põhjust annab sellelt viljarikast tegevust loota.

Samuti on ülikooli Eesti kogudus otsustanud alalist kirikukoori asutada, mis jumalateenistusi suurematel pühadel muusikaliste ettekannetega kaunistaks. Koori organiseerijaks ja juhatajaks on palutud kooliõpetaja Hans Valk, kes lahkesti nõusolekut on avaldanud. Nii on Tartus igal kirikul oma koor.

Tartu Maarja kiriku laulukoor

korraldas oma juhataja P. Ilves'e algatusel ja juhatusel pühapäeval 16. märtsil Maarja kirikus suurema „Kannatamisaja kontserdi“, millest osavõtsid kõik Maarja kihelkonna 6 koori 180 lauljaga. Laulukooride eeskavas olid J. S. Bach, Händel, Schreck, Lundh, Klemetti, K. A. Hermann, Türnu, Tobias. Kaastegelastena esinesid Saebmann laulus, Freymuth oreil, Berkovitz violon-cellool.

Tudulinna laulu- ja mänguseltsi juubel.

Nimetatud muusikaselts pühitses 2. märtsil oma 25-aastase tegevuse mälestuspäeva. „Päevaleht“ toob selle kohta järgmise kirjelduse:

2. märtsil korraldas Tudulinna laulu- ja mänguselts oma liikmetele ja kutsutud külalistele perekonnaõhtu seltsi 25-aastase omas majas tegutsemise mälestuseks. Nimelt sai mööda 25 aastat sellest, kui selts oma katuse all esimese peo korraldas, s. o. 1899. a.

Juubelipidule oli kokku tulnud noori ja vanu, ligidalt ja kaugelt, ümarguselt poolteise saja inimese ümber. Seltsi unes saalis, mis juba enne ilmasõda endisele ehitusele juure ehitati, oli pidusöögiks laud kaetud. Avaras saalilis jätkus sellegipoolest veel külaltnki ruumi ettekannete kuulamiseks, millega pidu algas.

Avamiskõne pidas seltsi praegune energiline näitejuht E. Lugenberg, toonitas seda suurt tööd ja vaeva, mis seltsil oma tegevuse kestel osaks on saanud. Tudulinn on kaugem metsanurga kolk, ometi võib siin rohkesti seltskondlikku ettevõtlikkust leida. Tudulinna laulu- ja mänguseltsi maja on üks suurematest ehitustest ümbruskonnas. Selts on kasvanud ja kosunud aastatega tugevamaks organisatsiooniks koha pääl, mille ümber on koondunud valla ärksam ollus. Suur on seltsi kasvatusline mõju ümbruskonna, eriti just noorsoo pääle olnud, kuna tihtigi paar-kolm korda nädalas koos on käidud lauluharjutustel ning mänguproovidel.

Ettekannetele järgnes ühine teelaud, kus seltsi ning üksikuid seltsitegelasi mitmel korral elada lasti ning teiste kohalikkude seltside esitajate poolt jubilaarile õnne sooviti. Olgu tähendatud, et seltsi praegune esimees R. Karlson ka 25 aastat tagasi juhatuses esimees oli, mis tõenduseks, kui võrd üksikud isikud seltsi eluga seotud on olnud.

16. märtsil Viljandis surma läbi
lahkunud Nõukogu liiget

Jaak Siimer'it

mälestab

Eesti Lauljate Liit.

Põltsamaa laulupäev.

Põltsamaa laulu- ja muusikaseltsi „Leelo“ korraldusel peetakse eeloleval süvel Põltsamaa alevi üldkihelkondline laulupäev, mille puhast sissetulek läheb langenud sõdurite mälestussamba püstitamiseks.

Kursi kihelkonna laulupäev

pannakse juunikuu algul kihelkonna organisatsioonide liidu poolt rahvamaja ehitamise kapitaali kogumiseks toime. Laulud on härra J. Simm'i poolt valitud. Et vähegi korraliku seltsimaja puudusel midagi tõsisemat ette võtta võimalik ei ole, sellepärast tuleb laulupäeva otstarvet tervitada, sest alles siis võib muusika, draama, välisshariduse ja spordi heaks viljarikkalt töötada, kui on loodud kohane hoone.

Väljamaa.

Laulupidu Saksamaal.

9. Saksa Lauljate Liidu laulupidu peetakse tänava suvel Hannoveris 22. kuni 26. augustini. Kuna viimane sarnane pidustus Nürnbergis a. 1912 oli, siis on see nüüd vabariiklikel Saksamaal esimene üldlaulupidu. Ettevalmistused selleks on praegu suure hooga käimas, mida näha võib Saksa Lauljate Liidu kuukirjast ja sellest hulgast materiaalist, mis nimetatud ajakiri viimastes numbrites laulupeo kohta toob.

Pääle kõiksugu üleskutsete, pidu-korralduste, Hannoveri linnakirjelduste j. n. e., on toodud üksik-asjaline seletus üldkooride poolt ettekanavate laulude sisu ja ettekande kohta üldkooride juhtide poolt.

Selleks on kutsutud Gustav Wohlgemuth Leipzigit ja Viktor Keldorfer Viinist.

Üldkooride kavas on kokku 18 laulu, mis kahe kontserdi pääle jaotatud.

Loodetakse, et peost osavõtjate lauljate arv kuni 20 tuhandeni tõuseb. Et aga laululaval stadionis ainult 10 tuhandele ruumi jätkub, siis ei saa kogu lauljate hulk korraga esineda, vaid jaotatakse üldkontsertide arvu järele kaheks ja nii esineb üks osa esimesel, teine teisel üldkontserdil. Laulupeo ajal on kavatsed korraldada kaks kontserti suuremate helitööde ettekannetega orkestri kaasmängul. Selleks on osavõtma kutsutud Berliini filharmoonia ja Hannoveri linnateatri orkestrid. Need kaks kontserti, mis kumbki kaks korda ette kantakse, sisaldavad oma eeskavas Liszt'i, Wagner'i, Kämpfi Max Reger'i ja Hugo Kaun'i suuremaid vokaaltöid.

Huvitav on äratähendada, et pidulinna — Hannoveri kodanikud ja laiemad kihid oma magistraadiga eesotsas pidule väga kaasa tunnevad ja selle hääks kordaminekuks kõik teha tahavad. Nii on peetud suurem rahva koosolek, millest üle tuhande inimese osa võtnud.

Bürgermeister Fink avas selle ja tutvustas koosolejaid laulupeo jaoks tehtud eeltöödega. Nüüd olla silmapilk tulnud, kus Hannoveri lauljaskond ja rahvas oma otuse peab andma, kas on sarnasel raskel ajal niisugune suur ettevõtte läbiviidav ja kas on kõik nõus seda igapäidi toetama. Ühemeelselt oli koosolejate otsus laulupidu pidada. Süttavas kõnes kutsus bürgermeister üles, kõiki tööle hakata, et suur ülesanne hästi õnnestaks. Koosolek lõpeb vaimustatud lauluga.

Laulupeo kava on õige laialatuliselt juba välja töötatud. Et see mitmeski asjas meie viimasest laulupeost lahku läheb ja tulevastele laulupidudele näpunäiteid võib anda, sellepärast toome selle üksikasjaliselt:

Laupäeval, 23. aug. k. ½5 p. l. ja k. 8 õhtul ter vituskontserdid — näituse hoones „Ühendatud Põhja-Saksa laulukoorid“, Kuppelhalles „Ala-Saksi mees-telauluseltside liit 1902. a.“

Pühap. 24. aug.

Kell 8: Proov piduplatsil esmasp. kontserdi jaoks.

Kell 9: Proov piduplatsil pühap. kontserdi jaoks.

Kell 11: Esimene üldkooride kontsert.

Kell 2: Rongikäigu kokkusaadimine.

Kell 3: Rongikäigu algus.

Kell 6: Pidulik aktus ja Lauljate Liidu lipu üleandmine Nürnbergi linna poolt Hannoveri linnale Kuppelhalles.

Kell 8: Piduõhtu piirillitute poolt näitusehoones.

Kell 8: Kontserdid üksikliitudelt ja üksikseltsidelt Kuppelhalles, Beethoveni saalis ja kontserdi majas.

Esmasp. 25. aug.

Kell 2: Teine üldkooride kontsert.

Kell 4,30 ja kell 8: Kontserdid üksikliidu ja üksikseltsi kooridelt Kuppelhalles, näitusehoones, kontsertmajas, pidusaalis, rahvamajas, operimajas, kahes kirikus, Beethoveni saalis ja Tivolis.

Teisip. 26. aug.

Kell 9 h.: Saksa laulupäev Beethoveni saalis. Väljasõidud Hannoveri ümbrusse, Detmoldi ja Hermann'i ausamba juure.

Kell 8 õhtul: Kontsert üksikseltsidelt Kuppelhalles.

Kolmap. 27. aug.

Sõit Detmoldi pidule Hermann'i ausamba juure.

.....

Austatud lugejatele teatame:

Tulevase numbriga hakkab „Muusikalehes“ ilmuma viimase üldlaulupeo tekkimisloo ja eeltööde kirjeldus.

Et laulupeod meie vaimlises arengis loos tähtsat osa mängivad, siis on tarvilik, et nende suurte tööde kõikekõrgselt valgustataks. See on kultuur-ajalooline materjal, mis peab jäädvustatama nüüd, kus tegelaste mälestused veel värsked.

Selle töö on lahkesti oma päle võtnud Lauljate Liidu juhatuse liikmed, mille eest neile toimetis juba ette tänu avaldab.

Lähemas tulevikus hakkab „Muusikalehes“ ilmuma tuntud Soome koorijuhi ja helilooja Heikki Klemetti pikem töö „Koori juhatamine“. Et autor Soomes koorilaulu alal palju on töötanud ja tal ses suhtes suured teened, siis võib ta kirjatöö ka meie koorijuhtidele mõndagi kasulikku juhatust anda.

Käesoleva numbriga saavad lugejad „Muusikalehe“ esimese noodilisa, mis ka edaspidi iga „Muusikalehe“ paarisnumbriga kaasas käib. Nii saavad lugejad aasta lõpuks kuus vihku koorilaulu, mis kokkukõidetutena moodustaksid 96 leheküljelise noodiraamatu. Aasta- ja poolaastatellijad saavad vastava aja pääle lisa muidugi hinnata kaasa, kuna üksiknumbri ostjatel selle eest ajakirja numbri hinnale 20 marka juuremaks ta tuleb.

Nootide paljundamine on autoriõiguse sääduse põhjal muidugi keelatud. Ka üksikmüügile ei lähe noodilisa. On aga loomulik, et koorid neid laule oma töökavasse võtavad ja noote suuremal eksemplaride arvul tarvitavad. Selleks võivad koorid noodilisa eksempl. à 20 mk. „Muusikalehe“ talituselt ehk tellimise kohtadelt tarvilisel arvul saada, kuid ainult ette tellimise teel (1 aastakäik s. o. 6 trükipoognat 96 lehekülge, 120 marka).

Lauljate Liidu juhatuse ühes „Muusikalehe“ toimetusega asja kõikekõrgselt läbi kaaludes, leidis võimaliku olevat ainult liidu liikmetelt — kooridelt noodilisa tellimisi vastuvõtta. Need Eesti muusika huvoides ettevõtetud korraldused, mis ehk päältõnaha kitsendavat laadi, peaksid kaasa aitama Eesti lauljaskonna kindlakujulisemale organiseerumisele, mis omakorda soodustaks Eesti laulu viljakat arenemist. Sellepärast loodame, et siin väärhindamisi ega arusaamatusi ei teki.

Toimetus.

Miina Hermann'i juubelikirjeldus ilmub ruumi puudusel järgmises numbris.

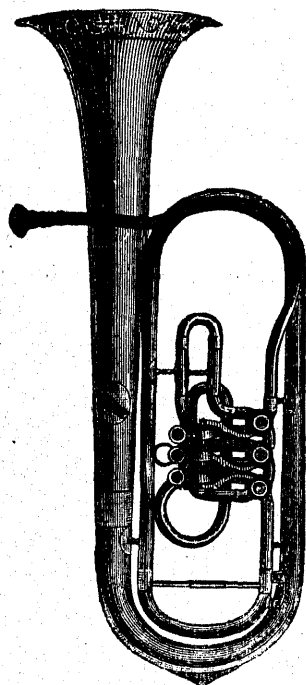

°/ü ESTO-MUUSIKA

Pealadu: Tallinnas, Lai uul. 34 * Kõnetraat 10-24

Osakond: Tartus, Promenaadi uul. 2

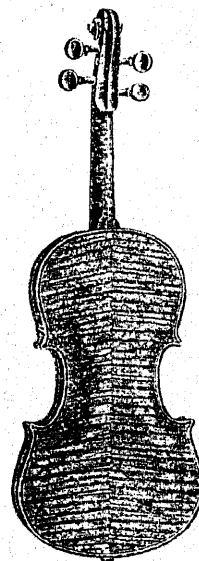
KÕIGE SUUREM MUUSIKA ERI-ÄRI EESTIS

Noodid
Muusikariistad
Klaverid
Harmooniumid
Grammofonid
Keel- ja puhkpillid

*

Igasugused
muusikariistade osad

Kõige paremate kodu- ja väljamaa ilvavabrikute ainuesitused

Müük vabriku hindadega

EESTI LAULJATE LIIDU
MUUSIKALEHT
ILMUB KORD KUUS

Muusikalehe eesmärgiks on Eesti muusikaelu kõigekülgselt valgustada ja selle loomulikule arenemisele soodsat pinda luua. Selleks tahab Muusikaleht eestkätt silmas pidada meie laulu- ja mängukooride edenemist, neid Lauljate Liidu ümber koondades, kui ka kõiki teisi muusikalisi päevaküsimusi käsitada, neilt mitmesugustelt aladelt, mis on tähtsad Eesti rahvuslise muusika kultuuri kõrgele tõstmiseks. Kaasa aidata Eesti helikunsti kõigekülgsel õitselevimisele — see on Muusikalehe kauge siht.

Muusikaleht toob ülevaateid väljamaa muusikaelust ja tahab iseäranis meie naaberrahvastega sellel alal lähedat sidet pidada.

Muusikalehele on kaastööd lubanud järgmised heliloojad, muusikategelased ja kunstnikud: Miina Hermann, A. Kalnin (Läti), A. Kapp, A. Kasemets, C. Kreek, A. Krull, R. Kull, P. Laja, H. Laksberg, A. Läte, prof. A. Lemba, E. Mesiäinen, H. Meri, M. Pukits, P. Ramul, G. Reeder, M. Saar, J. Saar, J. Sahlit (Läti), J. Siimer, J. Simm, A. Schmidt, Aino Tamm, prof. J. Tamm, V. Tamman, Tenno-Vironi, A. Topman, K. Tuvike, K. Tärnpu, A. Vedro j. t.

Muusikaleht annab aasta ja poolaasta tellijatele kaasaandena aasta kohta kuus vihku koorilaule, mille välja- valiku teeb muusika toimkond, kuhu kuuluvad J. Aavik, Miina Hermann, A. Kasemets, C. Kreek, P. Ramul, J. Simm, A. Topman, K. Tärnpu.

Muusikalehe väljaandjaks on Eesti Lauljate Liit, vastutavaks ja tegevaks toimetajaks Juhan Aavik. Muusikaleht ilmub kord kuus, iga kuu lõpul. Tellimise hind ühes saatekuludega aastas: 400 marka, poolaastas 200 marka. Üksiknumber 30 marka, ühes noodilisaga 50 marka.

Toimetuse ja talituse adress:

TALLINN, E. Laulj. Liidu Muusikaleht — Müürivahe uul. 16

Toimetaja adress: TARTU, Viljandi uul. 11, krt. 2.